

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

Ознайомлення зі станом розробки теми в психолого-педагогічній, лінгводидактичній і методичній літературі показує, що питання про технологію навчання риторики у вищій школі (на факультетах дошкільного та початкового навчання) спеціально ще не досліджувалося. Майбутнім учителям початкових класів нерідко бракує відповідних умінь, а саме: умінь зв'язного викладу матеріалу, побудови діалогу, аргументованої відповіді на запитання, риторичних прийомів впливу на аудиторію слухачів тощо. До того ж риторика виконує важливе соціальне замовлення, оскільки розвиває гуманітарне мислення, сприяє підвищенню мовленнєвої культури і культури взагалі, навчає спілкуватися з учнями, їхніми батьками, колегами, переконливо вести дискусію, володіти мистецтвом спору, засобами впливу на аудиторію слухачів тощо. Крім того, починаючи з 1997 року, в навчальних програмах для початкових класів було виокремлено завдання розвитку в дітей діалогічного та монологічного мовлення. Однак у самій методиці викладання відповідних дисциплін (українська мова, літературне читання) певних змін, пов'язаних з цим, не відбулося. Доцільним видається навчати учнів говорінню через формування в них комунікативного мовлення та початкових риторичних умінь. У зв'язку з цим постає завдання теоретичного обґрунтування та методичної розробки проблеми методики навчання риторичі в початковій школі, що в свою чергу вимагає відповідної підготовки вчителя початкових класів. Про недостатню розробленість риторичної проблематики, пов'язаної з професійною підготовкою майбутніх учителів початкових класів, свідчить відсутність державної програми курсу риторики (викладання ведеться за авторськими програмами), спеціальних навчальних та методичних посібників.

Необхідність викладання курсу риторики у вищому педагогічному навчальному закладі обумовлено складовими професійної майстерності майбутнього вчителя та можливостями реалізації його комунікативних потреб.

Таким чином, актуальність теми зумовлено потребою поліпшення комунікативної культури та професійної спрямованості майбутнього вчителя початкових класів засобами риторики, а також недостатньою розробленістю теоретичних засад риторичної підготовки студентів.

Література

1. Ипполитова Н.А. Педагогическая риторика: рабочая тетрадь / Н.А. Ипполитова. – Москва: ООО «Агентство «КРПА Олимп», 2004. – 128 с.
2. Капська А.Й. Педагогіка живого слова / А.Й. Капська. – К.: ІЗМН, 1997. – 140 с.
3. Коваленко С.М. Сучасна риторика: навчально-практичний посібник / С.М. Коваленко. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 184 с.
4. Колотілова Н.А. Риторика: навчальний посібник / Н.А. Колотілова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
5. Ладыженская Т.А. Система работы по развитию связной устной речи учащихся / Т.А. Ладыженская. – М.: Просвещение, 1974. – 256 с.
6. Мацько Л.І. Риторика: навч. посібник / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – К.: Вища школа, 2003. – 311 с.
7. Сагач Г.М. Риторика / Г.М. Сагач. – К.: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 566 с.

ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАЧАННЯ МОЛОДОШИХ ШКОЛЯРІВ

Гордуз Н. О.

Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти, Україна

Готовність педагогів до різних видів професійної діяльності у сучасних наукових дослідженнях розглядається як особистісне утворення, що виявляється у високому рівні мотивації професійної діяльності, педагогічній самосвідомості та педагогічних здатностях до здійснення інтегрування змісту підготовки вчителів початкових класів в процесі контекстного та компенсуючого навчання (В. Бондар, О. Дубасинюк, М. Захарійчук, А. Капська, С. Крисюк, О. Комар, А. Линенко, В. Масенко, В. Маслов, В. Олійник, О. Пехота, О. Савченко, В. Семиченко, Т. Сущенко, Л. Хомич, Л. Хоружата ін.). Натомість О. Савченко розглядає готовність в контексті застосування учителем методів інтерактивного навчання у роботі з молодшими школярами, що є інноваційним. Розкриваючи зміст поняття готовність учителя до інтерактивного дослідження, вважаємо за доцільне визначити проблемне поле поняття «інтерактивне навчання».

Аналіз науково-практичної педагогічної літератури показує, що найчастіше інтерактивне навчання визначають як різновид активного навчання, що має свої закономірності та особливості, зокрема: навчальний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії усіх учнів (В. Волкановою, Л. Пироженко, О. Пометун) [4]; це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами

навчального процесу; це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [7]. Учень стає повноправним учасником навчального процесу, його досвід слугує основним джерелом навчально гопізнання. Педагог не дає готових знань, але спонукає учнів до самостійного пошуку. Порівняно з традиційним навчанням, в інтерактивному навчанні змінюється взаємодія педагога й учня: активність педагога поступається місцем активності учнів, а завданням педагога стає створення умов для їхньої ініціативи. Педагог відмовляється від ролі своєрідного фільтра, що пропускає через себе навчальну інформацію, і виконує функцію помічника в роботі, одного із джерел інформації (Б. Бім-Бад) [3]; це навчання, за якого той, хто навчається, є учасником, який здійснює щось: говорить, керує, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає тільки слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається; це навчання через досвід, його переживання, осмислення, рефлексію, застосування на практиці (О. Пометун) [4]; це навчання, яке дає змогу на основі внеску кожного з учасників у спільну справу отримати нові знання й організувати спільну діяльність від окремої взаємодії до широкої співпраці; його особливістю є «полілоговий» характер (О. Савченко) [5]; це організація вчителем за допомогою певної системи способів, прийомів, методів освітнього процесу, які ґрунтуються на суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня (паритетності); багатосторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні самооцінки та зворотного зв'язку; постійній активності учня (О. Пометун) [4]; це навчання з допомогою методів, метою яких є організація такого співнавчання та взаємонавчання (колективного, групового, парного), що спонукає всіх дітей до взаємодії, взаємо- й самоконтролю, рефлексії думок і поведінки (О. Савченко) [5].

Отже, інтерактивне навчання – процес, у якому учень стає рівноправним суб'єктом навчальної взаємодії, а накопичення досвіду є основним джерелом процесу пізнання. В інтерактивному навчанні, порівняно із традиційним, активність педагога поступається місцем посиленій діяльності учнів. Відповідно до мети інтерактивного навчання учитель створює відповідне навчально-розвивальне середовище, що сприяє розвитку пізнавальної самостійності, креативності, ініціативності молодших школярів. У такому контекстному й компенсуючому навчанні педагог відмовляється від ролі своєрідного транслятора навчальної інформації, а організовує співпрацю, виконуючи різні дії: говорить, керує, моделює, пише, малює, переживає, осмислює, рефлексує, застосовує на практиці набуті знання.

Особливістю застосування методів інтерактивного навчання на уроках полягає в їх ретельному плануванні, попередньому опрацюванні навчальних ситуацій, поступовому використанні методів інтерактивного навчання, відрефлексуванні самого процесу і його результатів; врахуванні вікових особливостей учнів; специфіці роботи вчителя з методами (знання змісту методів та їх організаційної сторони, вміння заохочувати учнів до співпраці, створювати ситуації успіху для усіх суб'єктів навчальної діяльності).

Інтерактивні методи сприяють інтенсифікації й оптимізації навчального процесу. Вони дають змогу учням: краще опанувувати знання; формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити свій погляд, аргументувати й дискутувати; слухати іншу людину, поважати альтернативну думку; моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід шляхом участі в різних життєвих ситуаціях і переживати їх; будувати конструктивні стосунки у групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу; аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до опанування навчального матеріалу; знаходити спільне розв'язання проблеми; розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Отже, використання інтерактивних навчання у початковій школі завжди пов'язувалось із підвищенням ефективності навчально-виховного процесу, оптимізацією та полегшенням роботи вчителя, а також активізацією навчальної діяльності учнів.

Попри всі переваги та значення інтерактивного навчання в розвивальному сенсі дітей молодшогошкільного віку, його ефективності можна досягти за умови якісної підготовки вчителів. Так, Л. Пироженко, О. Пометун зазначають, що інтерактивні технології навчання, як і будь-яка інша технологія, не матимуть такої ваги, якщо вчителі не розглядатимуть її як цілісну систему в єдності її компонентів і взаємозв'язків. Розроблена й описана технологія – це одне, а реалізація її на уроці – зовсім інше, оскільки вона несе відбиток особистості, ментальності, інтелекту конкретного вчителя. Тому з цілої низки найскладніших проблем, із якими стикається процес демократизації та реформування освіти, найсерйознішою є підготовка вчителів. Це зумовлене як браком інформаційно-методичних видань, так і відповідних докорінних змін у системі перепідготовки вчителів.

Література

1. Бачинська Є. Підготовка вчителів до роботи в 1-4 класах, працюючих за всеукраїнським науково-педагогічним проектом «Інтелект України» / Є. Бачинська, В. Ушмарова, А. Седеревічене // Рідна школа. – 2013. – № 10. – С. 69–74.

2. Бойко Т. Інтерактивне навчання як засіб розвитку творчої активності молодших школярів: теоретичний складник / Т. Бойко. // Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2013. – № 8. – С. 38–43.
3. Педагогический энциклопедический словарь / Б. М. Бим-Бад (гл. ред.). – М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. – 520 с.
4. Пометун О. І. Активні й інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять / О. Пометун // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 10–15.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. / О. Я. Савченко. – 2-ге вид. – К.: Грамота, 2013. – 504 с.

ТЕМА «ТЕКСТ» В ОБНОВЛЕННОМ СОДЕРЖАНИИ КУРСА «РУССКИЙ ЯЗЫК» В ПРОГРАММЕ ДЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Данильченко Н. И.

Университет Ушинского, Украина

Содержание курса русского языка в начальной школе определяется отраслью «Языки и литературы» Государственного стандарта начального общего образования (2011 г.). Анализ содержания начального курса русского языка показал, что тема «Текст» начинает раздел программы в качестве ее базового языкового компонента [5].

Многочисленные исследования в области теории текста (лингвистика, стилистика, грамматика, семантика, прагматика текста) стали основанием для выбора теоретических сведений в области текста для изучения в начальной школе и использования этих знаний для выработки у учащихся специальных коммуникативно-речевых компетенций.

Современное состояние лингвистической науки в области теории текста и разработка этой проблемы в методике обучения языку в среднем звене общеобразовательной школы послужили основой для определения основных характеристик текста, которые стали предметом изучения в начальных классах. Для начальной школы, когда формируются первичные, но в то же время основные знания о тексте, оказались необходимыми и важными знания конституирующих признаков текста, т. е. знания основных текстовых категорий. Это прежде всего такие категории, как информативность, которая рассматривается в начальной школе в понятии «тема текста» (о ком или о чем говорится в тексте); членимость, интегративность и завершенность, реализуемые соответственных понятиях «структура текста, план, тема и основная мысль» [1]. Особое внимание уделяется такой важнейшей категории, как связность (когезия), которая реализуется на разных уровнях организации текста и осознается младшими школьниками на содержательном, композиционно-смысловом и лингвистическом (лексическом) уровнях.

В обновленные программы по русскому языку для 1–4 классов в раздел «Текст» внесено практическое ознакомление учащихся с такими главными признаками текста, как: тематическое единство, основная мысль, заглавие, связность и основные средства межфразовой связи, структура и типы текстов [5]. Выбор терминов для обозначения основных теоретических понятий относительно текста в начальной школе осуществляется с учетом их значения, а также возможностей раскрыть младшим школьникам их семантику [5].

В целом программа предусматривает усвоение определенных знаний в области теории текста и формирование на их основе соответствующих компетентностей.

Все указанные категории текста вводятся в содержание обучения языку через организацию непосредственных наблюдений за соответствующими языковыми и речевыми явлениями. Такой подход способствует осмыслению учениками и собственной речевой практики, формированию у них коммуникативно-речевых навыков, связанных не только с восприятием предложенных образцов высказываний, но и с построением собственных, формированием их речевой компетенции.

В программеподчеркивается, что в процессе работы с текстом анализируются такие его стороны, как содержание, структура, изобразительно-выразительные средства [5]. Изучение всех этих сторон текста обязательно предполагает работу над словом, которая в первую очередь направлена на обогащение словаря учащихся. Именно текст дает возможность наблюдать и всесторонне анализировать лексические и грамматические явления в их органической связи. Содержание изучения текста обусловлено его литературоведческой, стилистической и лингвистической природой.

Лингвистическое изучение художественного текста – одна из эффективных форм работы учителя на занятиях обучения языку в начальной школе. Обращение к художественным произведениям, их внимательное прочтение дает возможность углубить знания учеников, способствует целостному восприятию текста, развивает мышление и речь. Лингвистический взгляд